

Wizerunek rodziny w mediach

Dr hab. Justyna Szulich-Kałuża

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Instytut Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej

Modele rodzin w mediach

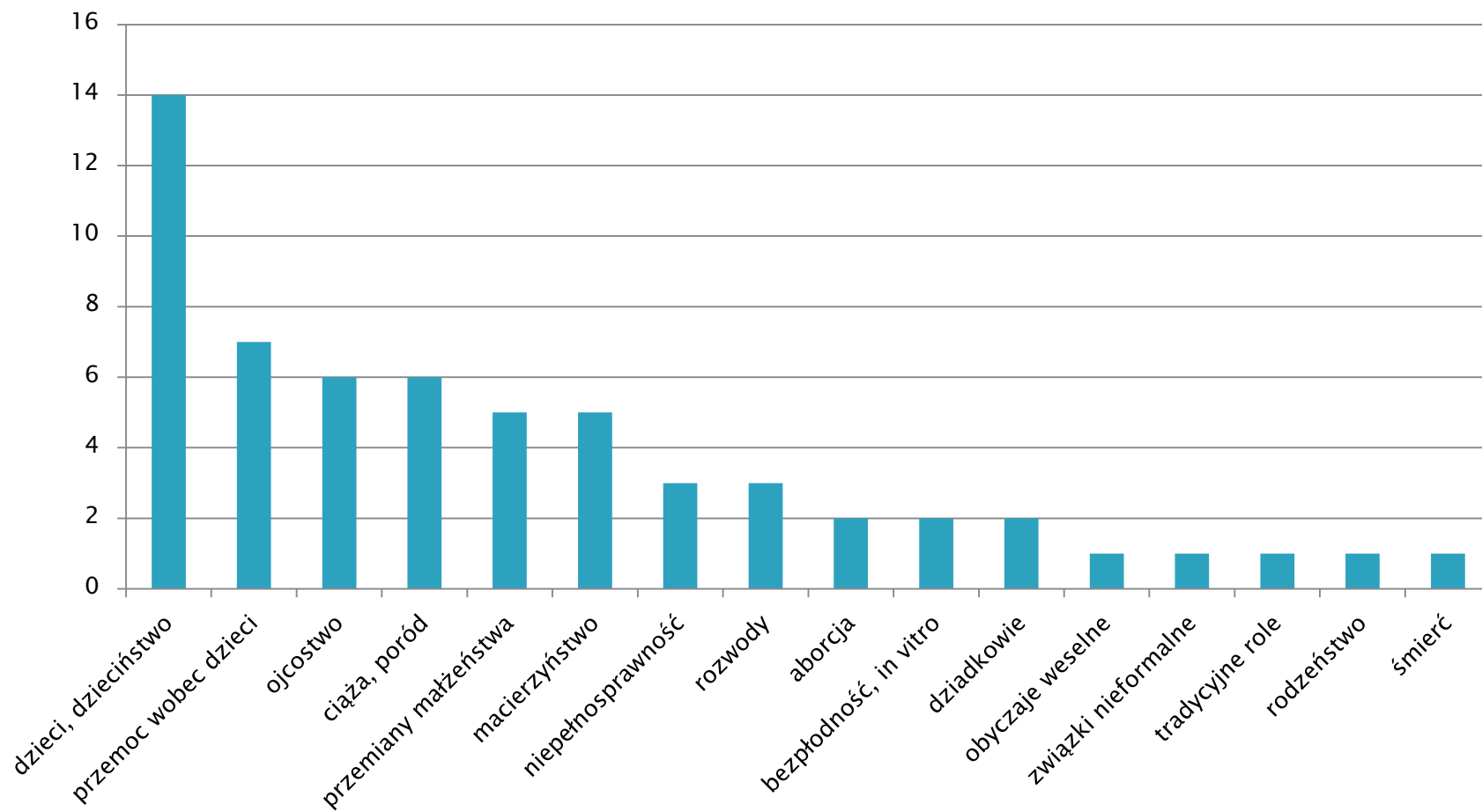
- ▶ Rodzina tradycyjna
- ▶ Rodzina neo-tradycyjna
- ▶ Rodzina nowoczesna (ponowoczesna)

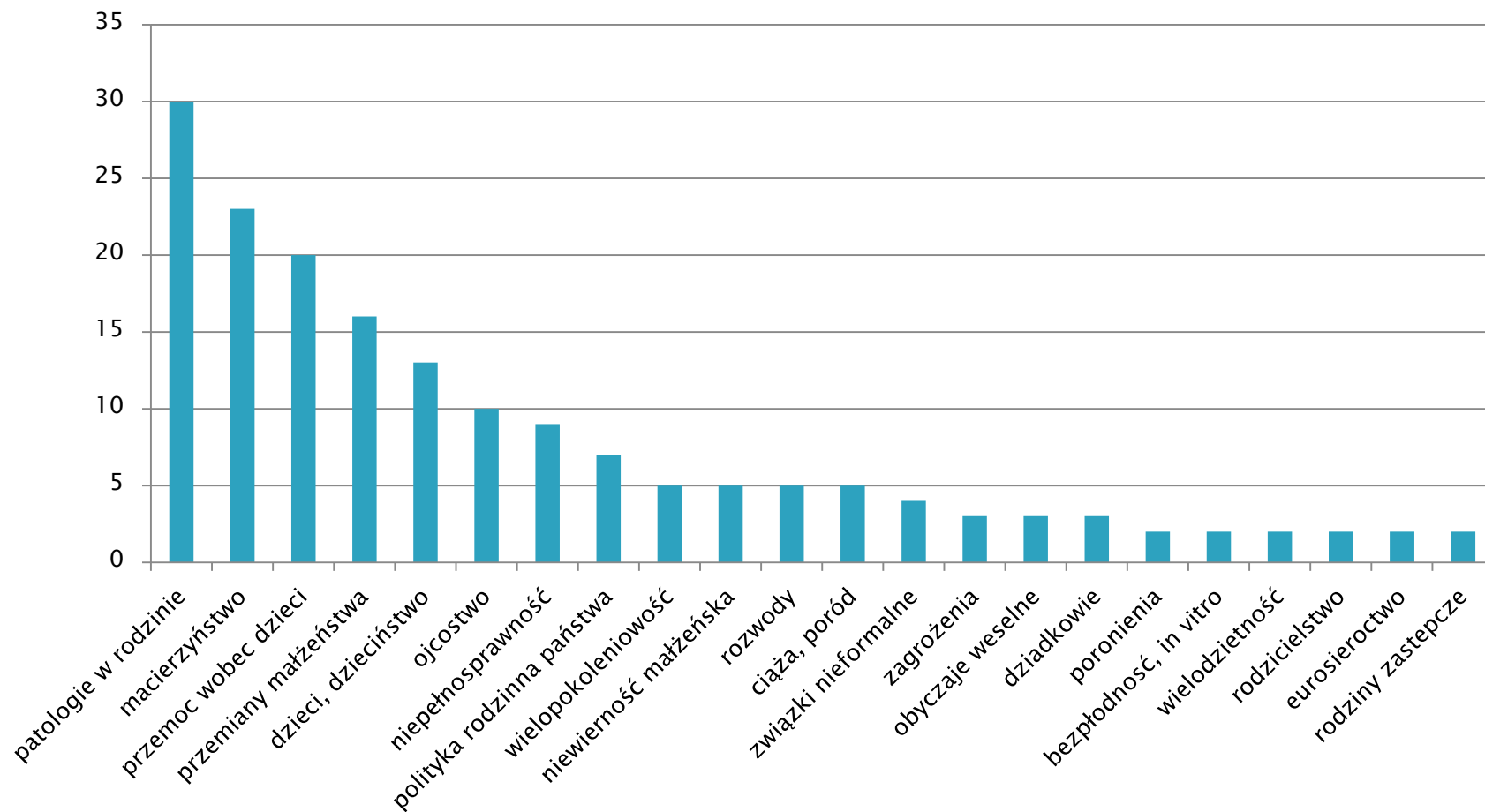
Charakterystyka analizowanych publikacji

- ▶ Liczba analizowanych publikacji:
- ▶ „Przekrój”:
lata 1999–2009 – 68 artykuły
- ▶ „Polityka”:
lata 1999–2009 – 188 artykuły

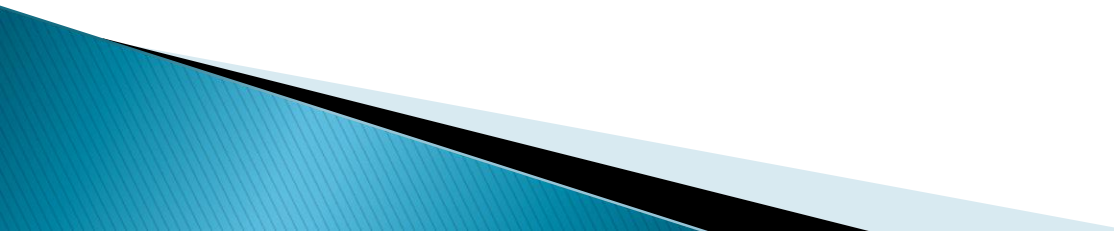
Kategorie tematyczne w „Przekroju” w latach 1999–2009

Kategorie tematyczne w „Polityce” w latach 1999–2009

Medialny wizerunek rodziny tradycyjnej

- ▶ opiera się na zalegalizowanym małżeństwie;
 - ▶ rodzina religijna, szanująca tradycję;
 - ▶ świadcząca funkcje opiekuńcze;
 - ▶ pielęgnująca więzi rodzinne;
 - ▶ trwała;
 - ▶ role rodzinne są przejrzyste;
 - ▶ wzory zachowań jednostek powinny być akceptowane w rodzinie i poza nią w szerszych kręgach społecznych;
-

Medialny wizerunek rodziny neo-tradycyjnej

- ▶ brak kategoriycznego odrzucenia tradycyjnie utrwalonych wzorów zachowań i wartości rodzinnych;
- ▶ rodzina neo-tradycyjna **respektuje indywidualności** swoich członków, jest miejscem wymiany szczerych uczuć;
- ▶ zasadnicza **ciągłość rodzinna ulega modyfikacji**: transmitowane są wysokie, elitarne statusowe pozycje z rodziców na dzieci, które nadają młodym pokoleniom prestiżowe tożsamości;
- ▶ młode pokolenie woli **nabywać doświadczenie i uczyć się od rówieśników** (a nie od pokolenia starszego, którego autorytet i kompetencje słabną, w zakresie nowoczesnych technologii);
- ▶ rośnie znaczenie **wartości materialnych dla jakości życia w rodzinie**;

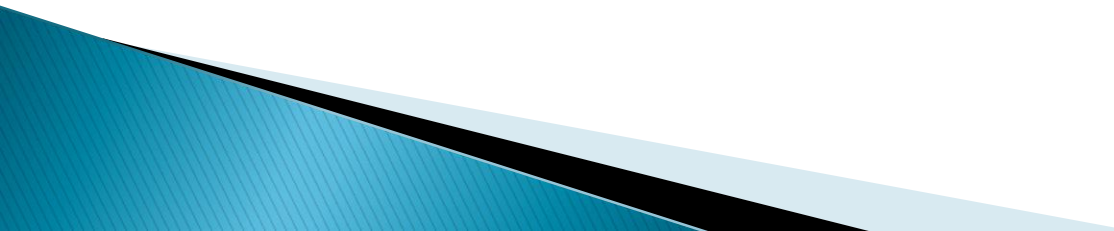
Medialny wizerunek rodziny ponowoczesnej

- ▶ akcentuje zerwanie ze strukturą tradycyjną, z hierarchicznością, np. w wymiarze aksjologicznym kody kulturowe pokolenia dorosłych i dzieci ujednolicają się (kody ubioru, języka);
- ▶ dokonuje się **prywatyzacja i indywidualizacja** rodziny wyrażająca się w utracie zadaniowego charakteru rodziny i jej licznych społecznych odniesień;

Medialny wizerunek małżeństwa tradycyjnego

- ▶ osadzone jest na **wspólnym interesie rodzinnym** (w formule ekonomicznych zależności i korzyści) i przyzwyczajeniu się współmałżonków do siebie;
- ▶ osoby tworzące związek małżeński **podporządkowują swoje indywidualności** rodzinie, zapewniając w ten sposób jej stabilny charakter, wzbogacony więziami rzeczowymi i osobowymi

Medialny wizerunek małżeństwa neo-tradycyjnego

- ▶ utrwalana jest homogeniczność aksjologiczna, homogeniczność cech osobowości
 - ▶ ceniona atrakcyjność fizyczna i seksualna
 - ▶ cechują je silne i pogłębione **relacje uczuciowe**: miłość i wyłączność
 - ▶ cechą małżeństwa neo-tradycyjnego jest **intensyfikacja sfery komunikacyjnej** między małżonkami (nabywanie i doskonalenie kompetencji komunikacyjnych)
-

Wizerunek medialny małżeństwa ponowoczesnego

- ▶ zakłada wielość form „bycia razem”;
- ▶ formy niesformalizowane są atrakcyjne, gdy posiadają cechy związków sformalizowanych (walczą o poszerzenie i zagwarantowanie praw związkom, gwarantującym zrównanie z małżeństwem);
- ▶ pojawiają się małżeństwa partnerskie, małżeństwa dwóch karier, małżeństwa wolne od dzieci, związki kohabitacyjne, homoseksualne;
- ▶ zagrożenia trwałości sformalizowanych związków skupiają się na prozaicznych okolicznościach, miejsce postmodernistycznych cech: ulotności, płynności i egoistycznego samozadowolenia w rzeczywistości medialnej zajmują trudności mieszkaniowe i materialne, małżeńska niewierność, problemy zdrowotne, bezpłodność.

Wizerunek medialny matek tradycyjnych

- ▶ osadzony jest na wartości macierzyństwa jako **powołaniu i źródle indywidualnej tożsamości kobiety**;
- ▶ wysoko cenionymi wartościami są: **dziecko, życiowa mądrość, religijność, patriotyzm**;
- ▶ w wymiarze cech osobowości pożądane jest **odwaga, poświęcenie, pracowitość, zaradność i skromność matki**;
- ▶ niezmiennie wypełnianym przez nią zadaniem jest **świadczanie opieki, troska o dzieci, męża, pomoc chorym i niepełnosprawnym dzieciom**;
- ▶ nie słabnie rola matki – **przekazicielki kapitału kulturowego** w postaci cenionych wartości i wzorów zachowań w rodzinie.

Medialny wizerunek matek neo-tradycyjnych

- ▶ matki neo-tradycyjne realizują tradycyjnie przypisane role, nie rezygnując przy tym ze swej **podmiotowości i indywidualności**;
- ▶ wzrost **podmiotowości** matek, świadczą o tym cechy: dążenie do **niezależności** finansowej, intelektualnej i psychicznej w małżeństwie;
- ▶ **samorealizacja osobowa i zawodowa**;
- ▶ **racjonalizm** w podejmowaniu decyzji o posiadaniu dziecka; podnoszenie jakości swojego macierzyństwa (profesjonalizacja macierzyństwa)

Medialny wizerunek matek ponowoczesnych

- ▶ traktuje macierzyństwo jako **ograniczenie**; zdominowanie kobiety;
- ▶ macierzyństwo postrzegane jest jako rodzaj **przymusu** ograniczającego samorealizację kobiety;
- ▶ w modelu proponowane są **różnorodne oferty** (realizowania macierzyństwa, np. samotne, późne, mobilne, „do wynajęcia” na wzór różnorodności postmodernistycznych);
- ▶ **wieloopcyjność** wywołuje u matek postawę niepewności i zagubienia, która jest wzmacniana zjawiskiem **odpodmiotowienia** macierzyństwa (**ekspertyzacji** macierzyństwa czyli próbie pozbawienia macierzyństwa wiedzy i umiejętności zdobytych na drodze własnego, życiowego doświadczenia i doświadczenia pokoleń starszych i poleganiu na wiedzy różnych ekspertów

Medialny wizerunek ojców tradycyjnych

- ▶ ojcowie postrzegani są przez pryzmat **ojca humanisty** – reprezentanta świata wartości, odpowiadającego za rozwój intelektualny oraz moralny dzieci;
- ▶ mocno wyakcentowane są **cechy intelektualne** ojców – potwierdzające tradycyjny sposób wartościowania mężczyzn (obejmował cechy intelektu i możliwości finansowe);
- ▶ ojcowie troszczą się o dzieci, utożsamiają z synami (są gwarantami bezpiecznego i stabilnego dzieciństwa, głównie w wymiarze materialnym);
- ▶ silna męskość wprowadza porządek, ład i wyraża się w takich cechach jak: opanowanie, stanowczość, surowa dyscyplina;
- ▶ niezmiennie pełnią funkcję socjalizowania i transferu dziedzictwa rodzinnego: materialnego i duchowego.

Medialny wizerunek ojców neo-tradycyjnych

Dostrzegalne są trzy zmiany:

- ▶ zaangażowanie w **podnoszeniu jakości ojcostwa**;
- ▶ pogłębienie relacji i **emocjonalne otwarcie** na dzieci;
- ▶ zwiększony udział w **codziennej aktywności życia rodzinnego**.

Medialny wizerunek ojców ponowoczesnych

- ▶ zakłada **wieloopcyjność** pełnienia funkcji ojca;
- ▶ rosną **wymagania** stawiane ojcom, zmuszany jest m. in. do realizacji ról wcześniej przynależnych kobietom;
- ▶ nie czują się oni jednak w tej sytuacji komfortowo, obnażone jest ich zagubienie, słabość, bezradność;
- ▶ **rozproszona tożsamość** uderza w poczucie własnej wartości;
- ▶ trudną stroną ojcostwa jest konstruowanie tożsamości w kategoriach **zachowań patologiczno-przemocowych**;
- ▶ przemoc w różnych postaciach i nasileniu można odczytać jako społecznie nieakceptowany i piętnowany ostatni bastion źle pojmowanej, wynaturzonej męskości.

Wizerunek dziecka w rodzinie w rodzinie tradycyjnej (neo-tradycyjnej)

- ▶ dla dziecka **rodzina, rodzeństwo i trwałość małżeństwa** rodziców, to upragnione i pożądane wartości lecz zbyt duża liczba braci i siostr nie jest jest pożądana – jest powodem wstydu;
- ▶ dziecko jest wartością od momentu poczęcia;
- ▶ przez funkcję socjalizacyjną i wychowawczą kształtowana jest postawa **dziecka humanisty** (świadczą o tym cechy: wychowanie do altruizmu, prawość charakteru, patriotyzm);
- ▶ dzieci chore i niepełnosprawne otoczone są **staranną opieką matki**, ojcowie nie podejmują z poświęceniem trudu opieki i troski o swoje dzieci;
- ▶ rodzice kochają swoje dzieci mądrze przez poświęcony im czas, szacunek i wsparcie.

Medialny wizerunek w dziecka rodzinie współczesnej

- ▶ różnorodność stylów życia rodziców (zwłaszcza rozwody i tworzenie nowych związków) prowadzi do nowej postaci **uprzedmiotowienia dziecka** (instrumentalizacja i wykorzystanie dziecka, celem zaszkodzenia drugiej stronie w rozstrzygnięciach prawnych np. eks-małżonkowi lub eks-małżonce);
- ▶ traktowanie **wrogie, agresywne dziecka** jako kogoś kto ogranicza wolność i samorealizację dorosłych; dziecko jest słabe, niedoskonale, wymaga opieki, poświęcenia czasu, zaangażowania;
- ▶ **synom brakuje męskich cech**, których powinni nauczyć ich ojcowie wyrazić w męskości;
- ▶ spotykamy **różnorodność określeń dzieci**: pozamałżeńskie, urodzone w wyniku in vitro, zostawiane przez emigrujących rodziców, dzieci mediów, dzieci sieci;
- ▶ dzieci spotykają się z tematami **wymagającymi emocjonalnej i fizycznej dojrzałości** np. wczesne uświadomienie seksualne;
- ▶ kult życia i zdrowia **eliminuje tematykę starości i umierania**, wprowadza cywilizację rodzin bez śmierci;
- ▶ dziecko jest niebezpieczne **idealizowane i rozpieszczane**.

Medialny wizerunek dziecka zagrożonego

- ▶ zagrożeniem są **dysfunkcje rodziny**, których źródłem jest infrastruktura medialna i sieciowa (brak kontaktu z rodzicami i wypełnianie otoczenia dzieci „pozornymi bytami”, których źródłem są zdobycze technologiczne powoduje brak żywego dialogu z bliskimi, funkcje pośredników w kontaktach przejmują elektroniczne urządzenia);
- ▶ **formy przemocy**: emocjonalna, psychiczna i szczególnie brutalna seksualna i fizyczna; skrajne przejawy przemocy są wynikiem zbieżności niskiego statusu ekonomicznego, społecznego i kulturowego rodziny; dziecko otoczone agresją, samo zachowuje się agresywnie, łamie prawo, stosuje brutalne formy przemocy;
- ▶ nadmierne **ambicje rodziców** odbierają dzieciom beztroski czas dzieciństwa;
- ▶ **kultura strachu** towarzyszy dzieciom nadopiekuńczych rodziców, którzy programują dziecku szklarnianą przyszłość, ograniczają samodzielność, utrudniając dojrzałe i odpowiedzialne pełnienie ról w przyszłości;
- ▶ **rozerotyzowane otoczenie dziecka** przyspiesza otwarte przejawianie własnej seksualności i podejmowanie (dobrowolne lub przymuszone) przez dzieci aktywności seksualnych;

▶ Dziękuję za uwagę